

-----DE LAATSTE LOODJES-----

ATLASPROJECT VOOR WINTER- EN TREKVOGELS IN DISTRICT 9 JOOP BUKER

Nog een klein half jaar en dan zit het erop. Dan is het atlasproject voor winter- en trekvogels afgelopen. Maar voordat het zover is zal er nog even flink aan getrokken moeten worden. Tenminste plaatselijk, want van de meeste blokken is al een goed beeld verkregen van wanneer welke vogelsoorten er aanwezig zijn. Aanvullingen en aantalsschattingen zijn echter van meerdere blokken gewenst. Laten we eens zien hoe de stand van zaken is in district 9 (fig.1).

DISTRICT 9

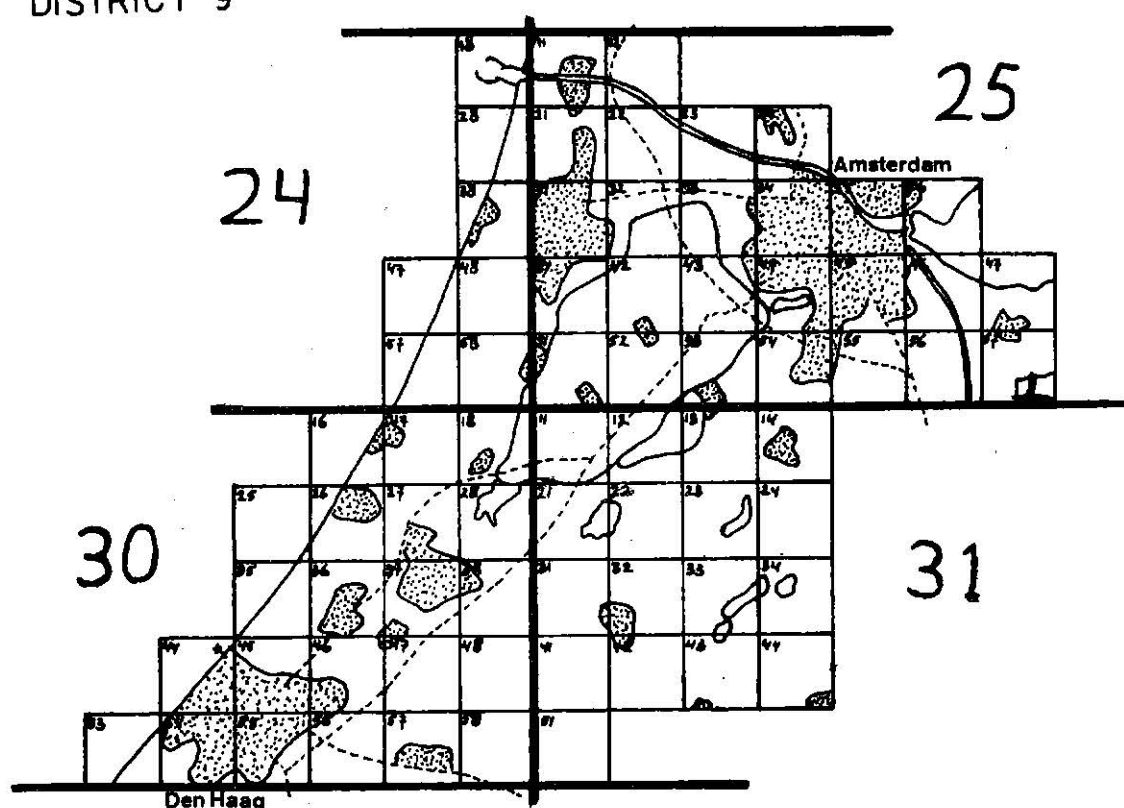

Fig. 1. Atlasvakken in district 9.

Voor het maken van de overzichten en figuren zijn nog niet alle ingestuurde kaarten gebruikt. Kaarten van het zomerhalfjaar (april-september) die tot en met februari 1983 ingestuurd werden zijn verwerkt. Van het winterhalfjaar is het beeld wat minder compleet, omdat daarvan de gegevens die na november 1982 ingestuurd werden og in bewerking zijn. Van de periode die voor de deur staat geeft het overzicht dus zo volledig mogelijk weer hoe de zaken er bij staan.

In tabel 1 worden per maand de aantallen soorten gegeven die in de verschillende vakken zijn vastgesteld. De waarschijnlijk echt zeer slecht onderzochte combinaties van blok en maand (minder dan 35 soorten) zijn onderstreept! Het betreft 14 gevallen. Dat is slechts ruim 3% van de totaal hier opgegeven combinaties. Geen slechte situatie. Het zou natuurlijk goed zijn als daar in de komende tijd nog wat aan gedaan wordt. Daarvoor doe ik een beroep zowel op de medewerkers die tot nu

toe gegevens van deze probleemblokken ingestuurd hebben als op anderen die wel eens in de buurt ervan aan het vogelen zijn.

Behalve de hierboven aangegeven zeer slecht onderzochte blokken zijn er natuurlijk nog wat blokken die in bepaalde maanden minder volledig onderzocht zijn. Tijdens de inventarisaties voor de broedvogelatlas bleken in district 9 geen blokken met minder dan 50 broedvogelsoorten voor te komen. Er rekening mee houdend dat in het zomerhalfjaar toch altijd wel een flink aantal niet broedende soorten aanwezig zijn, zullen blokken waarin bij het huidige project minder dan 60 à 70 soorten zijn vastgesteld mogelijk onderteld zijn. Voor rijkere blokken is deze vergelijking niet zo gemakkelijk te maken. De medewerkers echter die regelmatig kaarten van een blok ingestuurd hebben, kunnen zelf nagaan welk deel van de soorten die vroeger in het blok broedden nu zijn waargenomen gedurende het zomerhalfjaar. Daartoe ontvangen ze de bijgewerkte jaaroverzichten. Op deze lijsten is achter het codenummer met een kruisje aangegeven dat de soort in de periode van het broedvogel-atlasproject een zekere of waarschijnlijke broedvogel was. Hierdoor is het mogelijk om nog eens gericht te gaan zoeken in voor ontbrekende soorten geschikte biotopen.

Tabel 1. Aantal soorten per maand in de G-kolom.

vak	apr	mei	jun	jul	aug	sep	vak	apr	mei	jun	jul	aug	sep
24-18	112	62	39	33	74	90	30-25	40	48	43	43	35	35
24-28	111	122	98	100	111	122	30-26	134	143	111	112	115	138
24-30	155	153	132	129	145	157	30-27	99	103	95	94	88	97
24-47	76	74	64	69	70	78	30-28	105	114	56	67	81	61
24-49	149	138	124	125	136	139	30-35	138	146	123	111	130	137
24-57	114	102	86	90	105	103	30-36	137	138	120	128	129	134
24-58	100	99	80	24	68	65	30-37	81	84	79	73	83	74
25-11	84	90	85	69	64	72	30-38	72	75	73	80	82	65
25-12	99	101	92	87	87	71	30-44	112	111	82	92	101	102
25-21	106	109	97	101	103	117	30-45	123	121	106	96	110	107
25-22	119	118	92	95	95	91	30-46	80	96	88	91	80	88
25-23	108	113	98	102	113	112	30-47	159	150	119	127	142	156
25-24	86	89	78	83	77	63	30-48	85	96	77	78	82	84
25-31	82	78	77	73	70	60	30-53	84	103	89	74	84	91
25-32	86	94	69	70	84	75	30-54	96	98	73	79	85	93
25-33	122	117	99	105	103	111	30-55	95	100	78	81	83	86
25-34	106	94	85	80	83	82	30-56	57	69	69	66	73	65
25-35	70	76	65	64	66	67	30-57	106	101	89	86	106	108
25-36	114	102	83	90	97	91	30-58	66	75	70	60	67	65
25-41	106	106	93	84	67	66	31-11	62	71	69	67	53	54
25-42	84	84	70	64	50	60	31-12	23	73	71	72	74	57
25-43	66	68	62	68	67	59	31-13	79	91	80	84	91	83
25-44	118	126	105	105	112	119	31-14	84	83	72	74	80	74
25-45	105	109	87	93	105	95	31-21	74	88	79	80	86	79
25-46	124	121	98	107	119	133	31-22	66	66	65	61	59	57
25-47	110	115	89	88	107	107	31-23	0	61	55	52	46	43
25-51	71	79	68	74	76	66	31-24	63	67	62	60	1	51
25-52	56	61	55	57	56	50	31-31	113	94	82	83	85	87
25-53	86	85	75	75	70	73	31-32	109	56	19	2	17	19
25-54	98	101	98	94	101	105	31-33	58	52	78	55	55	45
25-55	46	73	40	58	24	48	31-34	86	101	91	88	70	80
25-56	101	97	76	97	89	76	31-41	124	87	79	77	80	66
25-57	112	116	105	106	97	94	31-42	93	12	4	0	54	41
30-16	94	88	77	77	77	76	31-43	69	71	68	68	62	68
30-17	108	96	85	60	64	74	31-44	62	83	75	83	71	64
30-18	54	68	67	62	0	5	31-51	51	69	58	57	56	65

In elke districtsnieuwsbrief tot nu toe is de voortgang van het project besproken aan de hand van de resultaten van een tweetal soorten, namelijk de Ringmus en de Ransuil. Deze traditie wordt ook nu weer voortgezet met de figuren 2 en 3. Van beide soorten wordt verondersteld dat ze het gehele jaar door in alle blokken aanwezig zouden zijn. Voor de Ringmus lijkt deze verwachting bevestigd te worden. Er zijn maar weinig gaatjes over. Per maand is de Ringmus slechts in gemiddeld 8 (=11%) van de blokken niet vastgesteld. In alle blokken, op 25-25 na dat voor 98% uit zee bestaat, is deze soort in vijf maanden of meer aanwezig. Het is dus zeer waarschijnlijk dat de Ringmus inderdaad ook in de ontbrekende maanden in de blokken aanwezig is. Bij de Ransuil zijn er veel meer gaten in de verspreiding per maand. Toch zijn er maar vier blokken waar nooit een Ransuil werd waargenomen. En in slechts het dubbele aantal blokken was de soort afwezig tijdens de broedtijd (april, mei en juni bij elkaar). Rekening houdende met het gedrag van de Ransuil en de speciale aandacht

die nodig is om hem buiten de broedtijd in dun bewoonde gebieden op te sporen
mogen we aannemen dat hij regelmatig gemist is.

Van een drietal soorten zijn de gegevens van district 9 een beetje uitgewerkt.
Om te beginnen een verwilderde soort: de Stadsduif (fig. 4). Het betreft de duiven
die niet meer direct afhankelijk zijn van de mens. Ze broeden gewoon op gebouwen,
onder bruggen e.d. Omdat de Stadsduif niet op de waarnemingskaart staat gedrukt
zullen een aantal waarnemers hem wel eens vergeten te noteren. Als de verspreiding
blijft zoals die in de figuur is weergegeven dan lijkt het erop dat deze soort zijn
naam recht doet en voornamelijk in en nabij de grote steden leeft.

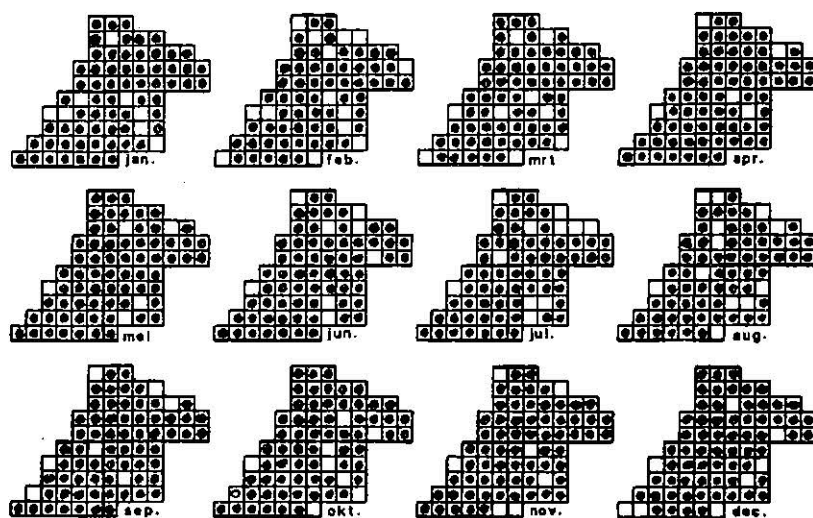

Fig. 2. Ringmus O = overvliegend (f)
● = aanwezig (g)

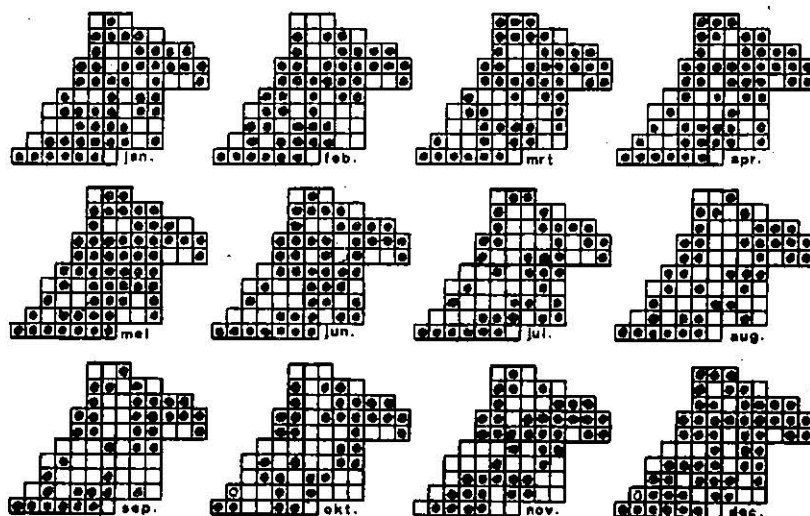

Fig. 3. Ransuil O = overvliegend (f)
● = aanwezig (g)

Van de volgende soort, een doortrekker, wintergast en broedvogel, de Houtsnip (fig. 5), is de verspreiding in de broedtijd vrijwel beperkt tot de duinen. Zijn grootste verspreiding licht echter in de winter als hij vrijwel overal waar maar een bosje staat te vinden is. De biotoopeisen voor het overleven in de winter zijn dus ruimer, of moeten ruimer zijn dan voor de voortplanting.

Als laatste een echte zomervogel: de Zomertaling (fig. 6). Dit fraaie eendje is de laatste jaren enorm in aantal achteruit gegaan. Dat blijkt ook uit de gegevens van dit project als we die vergelijken met de resultaten van het broedvogelproject. In de periode '73-'77 werd de Zomertaling in 50 blokken in district 9 zeker of waarschijnlijk broedend vastgesteld. In 20 (=40%) van deze blokken is de Zomertaling tijdens het huidige project niet eens meer gezien in de maanden mei of juni, terwijl ze in die maanden toch paarsgewijs, dan wel broedend of met jongen aanwezig zouden moeten zijn.

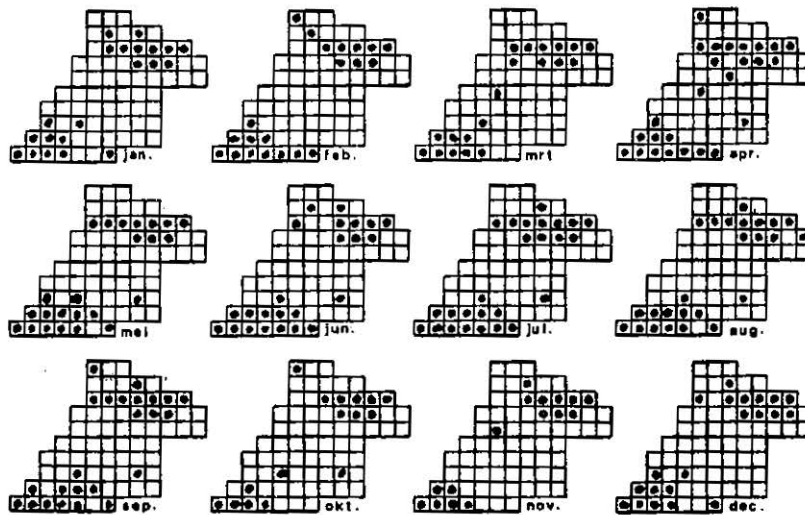

Fig. 4. Stadsduif ● = aanwezig (g)

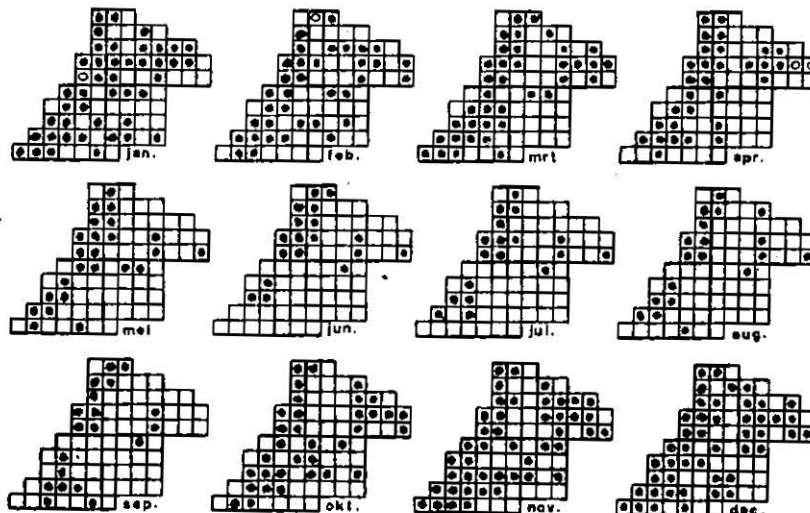

Fig. 5. Houtsnip ○ = overvliegend (f)
● = aanwezig (g)

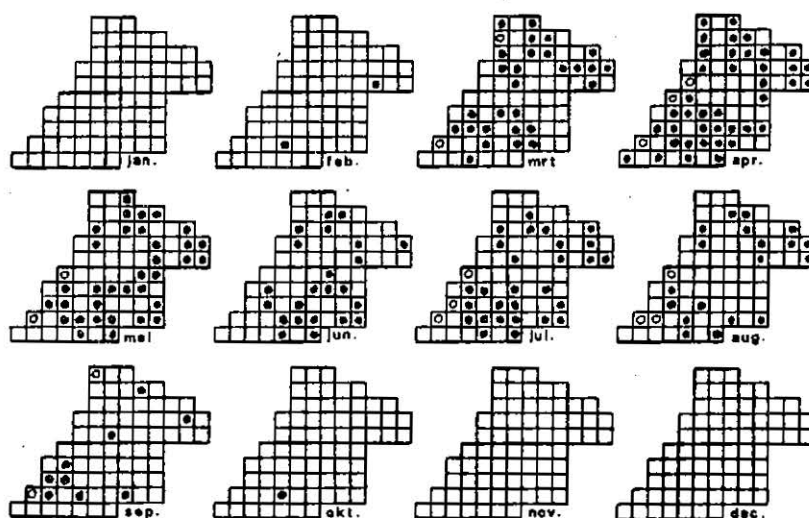

Fig. 6. Zomertaling ○ = overvliegend (f)
● = aanwezig (g)

De vorige nieuwsbrief werd afgesloten met een raadselsoort. Uit de reacties is gebleken dat veel medewerkers er na enig denkwerk uitgekomen zijn van welke soort de kaartjes waren. Voor degenen die het niet lukte: het was de Scholekster.

In het begin van deze nieuwsbrief werd de opmerking gemaakt dat over zes maanden dit project erop zit. Dat is natuurlijk maar ten dele waar en geldt alleen voor de veldmedewerkers. Het tweede deel van de enorme klus, dat uiteindelijk moet leiden tot een boek dat uitpuilt van de gegevens, kan dan pas echt beginnen. Dat betreft de verwerking van de laatste gegevens, de controle, het maken van kaarten, tabellen, figuren, het schrijven van de begeleidende tekst en alles wat er verder bij de uitgave van een boek komt kijken. Om daar zo min mogelijk vertraging bij te krijgen worden de medewerkers verzocht om zo spoedig mogelijk na 30 september de kaarten in te sturen. De sluitingsdatum is 31 december 1983. Gegevens die daarna nog binnen komen kunnen niet meer verwerkt worden.

Nu we toch al een beetje in de toekomst aan het kijken zijn, alvast de aankondiging van een herhaling van het broedvogelproject. Onlangs is besloten om dat met ingang van het broedseizoen 1987 te starten. In dat jaar zijn er in heel Europa broedvogelprojecten aan de gang, zodat uiteindelijk ook een echte Europese atlas gemaakt kan worden. Voor ons bestaat dan de mogelijkheid om eens te kijken hoe de Nederlandse vogelbevolking veranderd is in een periode van + 15 jaar.

In de tijd tussen dit atlasproject en het volgende zullen de andere SOVON/COV projecten gewoon door gaan. Dit zijn dus de puntentransecttellingen, het broedvogelmonitoren, de winterse roofvogels, het trektellen en de nestkasten. Op het ogenblik wordt ook nog gestudeerd op een zeer eenvoudig algemeen project waaraan weer iedereen kan meedoen in de tussenperiode. Maar daar hoort u tzt meer over in de nieuwsbrieven en in Limosa natuurlijk.

Bij deze wil ik er even op wijzen dat voor meer diergroepen atlasprojecten in Nederland aan de gang zijn. Eén daarvan is dat voor de zoogdieren dat na een initiatief van de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming gestart is en waaraan iedereen kan meedoen. Het project bestaat uit een eenvoudiger en een moeilijker deel. Het eenvoudige deel vraagt aan de medewerkers per driemaandelijke periode de vastgestelde soorten in een atlasblok op te geven. Daarvoor is een waarnemerskaart ontworpen waarop de gegevens van één jaar ingevuld kunnen worden. Aan-

gezien veel vogelaars ook wel een beetje op zoogdieren letten breng ik dit project onder uw aandacht. Nadere informatie bij Gerhard Glas, RIN, Kemperbergerweg 67, Arnhem (tel. 085 - 452991).

Na deze propaganda voor een ander project nog even terug naar ons eigen project voor winter- en trekvogels. Graag wil ik alle medewerkers vragen om bekenden die ook vogelen, maar hun notitieboekjes nog niet geleegd hebben in het SOVON-archief, aan te zetten daarmee niet te wachten tot december want dan kan het een enorm karwei blijken te zijn. Het zou toch jammer zijn als in het boek over de verspreiding van de Nederlandse vogels, dat straks gaat verschijnen en dat iedereen natuurlijk in de kast wil hebben, deze mensen hun eigen gegevens niet zouden terugvinden. De tijd is nog kort en er is nog aardig wat werk te verzetten en ik hoop dat iedereen er nog even zijn of haar schouders onder wil zetten om de laatste gegevens binnen te halen, daarbij bedenkend dat de laatste loodjes niet zwaar hoeven te wegen omdat vogelen een plezierige hobby is.

Joop Buker
Willem Mollhof 9,
1065 AH Amsterdam.

VERSLAG VWG-EXCURSIE AW-DUINEN 23 JANUARI 1983 GERTJAN HIJSTEK

De afgesproken tijd was 10 uur en om kwart over tien vertrokken we in westelijke richting. We hadden toestemming gekregen om in het verboden infiltratiegebied te vogelen. Terwijl we (twaalf in totaal) de kant afspeurden met in ons hart de hoop een IJsvogel te zien, keek Willem voor ons achterom en zag een Buizerd achter ons vliegen waar we dan ook op geattendeerd werden met de simpele kreet "Buizerd". Na deze Buizerd te hebben bewonderd maakte Willem ons attent op 4 overvliegende Nijlganzen. Hierna gingen we langs een kanaal richting infiltratiegebied. Aan de overkant zagen en hoorden we in grote getale "Tjakkers" en Eksters. Maar dat was dan ook bijna het enige buiten wat Vinken en ander klein grut. In het infiltratiegebied was het ook rustig hoewel het zonnetje lekker scheen en er haast geen wind stond. Maar opeens kwam er een Roodkeelduiker voorbij vliegen, die daar ook nog bij riep en nog drie keer over ons heen vloog. Na deze "stunt" liepen we door een nogal eentonig landschap met veel Graspiepers. Toen we een groep Vinken stonden te bekijken vloog er plotseling een ♂ Blauwe Kiekendief voorbij op een afstand van ongeveer 50 meter. Op de plassen zaten veel Kuifeenden en een paar Krakeenden. Verder veel Wintertalingen en enkele Grote Zaagbekken. We hebben ook nog een ♂ Krooneend gezien en een Witgatje, met daarbij in de lucht een hele groep Bonte Kraaien. Daarna gingen we in de richting Vogelenzang. In een kanaal hoorden we de mooie vleugelslag van drie Brilduikers. Dichtbij Vogelenzang, waar we onze koude voeten en oren gingen opwarmen, zagen we nog een Groene Specht overvliegen. Deze vogel was eigenlijk de afsluiter van deze meer dan vier uur durende excursie die ook zonder IJsvogel geslaagd was, want het was een gezellige wandeling. Tot ziens.

